

4. UN PASSEIG PER LES HORTES

Les Hortes de Santa Eugènia s'articulen a partir de diversos camins i corriols que conviden a perdre-s'hi. A banda de ser un espai de cultiu, és també un lloc de gran valor ecològic, ambiental, paisatgístic, estètic, cultural, sociològic i d'oci. Es tracta d'un espai variat amb diversitat d'elements contraposats.

5. AIGUAMOLLS, ESPAI RIBERENC

El fet que les Hortes estiguin a tocar del riu Ter fa que siguin un espai de gran valor ecològic. Per una banda, trobem el paisatge de les hortes i, per una altra, el parc fluvial de les Ribes del Ter. Tot plegat fa que sigui un espai catalogat per la Xarxa Natura 2000 de la Unió Europea.

A més, a prop del riu s'hi van recuperar dues basses que es nodreixen de l'aigua que arriba de la séquia després de regar les hortes i que fan la funció de filtre ecològic abans de que l'aigua torni al riu.

6. XARXA DE RECS

És d'origen medieval com la mateixa séquia. L'aigua del canal es desvia a través d'uns orificis, "ulls", cap a una sèrie de recs. Aquest sistema de rec secundari es deriva en recs terciaris i són els que arriben finalment a les hortes, gràcies al desnivell. Els hortolans accedeixen lliurement a l'aigua.

7. ELS MASOS

El concepte de mas està molt arrelat a les terres gironines. Es tracta d'un model d'explotació agrària de dimensió mitjana i amb la construcció d'una casa de camp (o masia). Antigament aquesta modalitat estava fora del perímetre de les hortes i s'agrupava a prop de l'església. Actualment la majoria han desaparegut. Els més destacables d'avui dia són Mas Batlle i la Torre de Millàs. El primer, convertit en un centre cívic, Can Ninetes, i al segon se'l coneix com a Cal Gras, situat al sud-est de les hortes.

Les Hortes de Santa Eugènia, de la història a l'actualitat

Aquesta ruta us permetrà conèixer les Hortes, un espai divers, ple de vida social, vegetal i animal. Un paisatge periurbà que s'articula a través de camins i corriols. A més a més, també és un espai de cultius d'horta, fruites, plantes i flors, distribuïts en parcel·les; en definitiva, un espai ple de contrastos, de sensacions i percepcions contraposades.

Les Hortes han viscut una transformació física i social al llarg dels anys fruit del canvi demogràfic i les necessitats actuals.

Amb aquesta proposta podreu conèixer la història d'aquest espai, els cultius, les propietats, els elements característics, etc.

El recorregut, d'aproximadament 7 km, és planer i practicable caminant i en bici.

Neix al centre de Girona (Oficina de Turisme) i arriba fins a la zona nord, a tocar del riu Ter.

Seguidament, s'endinsa cap a la zona de les Hortes des d'on es farà un circuit per conèixer el batec de l'espai. I finalitza al sud de les Hortes, en direcció al centre de la ciutat.

Baixa

7 km

1,5 h

30 m. aprox

Girona

CAT

Itineraris Girona Natura

Les Hortes de Santa Eugènia, un mosaic de paisatges i història

Projecte finançat pel Pla de recuperació, transformació i resiliència – Finançat per la Unió Europea – NextGenerationEU.

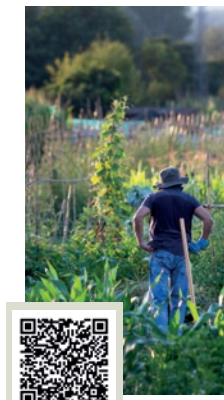
Itinerari

1. HISTÒRIA DELS CULTIUS, UN PAISATGE DE MOSAIC

La producció de cultiu ha estat diversa al llarg dels segles. En època medieval s'hi podien trobar cebes, pastanagues, naps, cols i fruita fresca com cireres, préssecs, prunes, etc. Al segle XVIII apareixen testimonis del planter. Més tard, arribaren els productes heretats d'Amèrica com la patata, el blat de moro o la mongeta. Al segle XX apareixen dues novetats: les flors i les hortalisses. Tots aquests cultius es portaven fins a la plaça de les Cols, que actualment és la rambla de la Llibertat, on es troba l'Oficina de Turisme i el punt d'inici de la ruta.

2. EVOLUCIÓ DE LA PROPIETAT

Fins a finals del segle XIX les Hortes de Santa Eugènia eren propietat d'un grup molt determinat, la catedral de Girona i el monestir de Sant Pere de Galligants. Progressivament es va fragmentar entre famílies i el nombre de propietaris va anar creixent. Els feudals que posseïen aquestes terres, varen cedir a tercers part dels seus drets. Amb diferents lògiques i ritmes acabaria arribant fins avui dia. A principis del segle XXI l'objectiu d'aquest conreu comercial i professional canvia cap a un correu d'autoconsum i d'esbarjo. El codi QR us portarà a una cartografia del segle XVIII.

3. FORMACIÓ DE LES HORTES

Les primeres referències sobre la colonització agrària a la ciutat es remunten al segle X. El sistema de rec entre el Ter i els rius Onyar i Güell van permetre regar les primeres hortes. Degut al creixement demogràfic de la ciutat, l'espai de les hortes anava creixent. Va ser al segle XII quan es van formar les hortes de Santa Eugènia, Sant Pere, Pedrera i Verne-da. Els clergues i abats tenien el dret directe sobre aquests terrenys, i cedien el domini a burgesos de la capital que, alhora, el cedien a altres persones que eren les que treballaven la terra.

Cat: DL GI 53-2024
Fotos: Crèdits Ajuntament de Girona CRDI.

Itinerari

Les Hortes de Santa Eugènia, de la història a l'actualitat

8. ELS MOLINS

El topònim de Monar prové de la deformació del terme molinar i ens adverteix de l'estreta vinculació que el canal ha tingut amb aquest tipus d'instal·lacions industrials. Al llarg del recorregut de la séquia tenim constància d'almenys una vintena de molins de diferents tipus: fariner, paperer, esmolador, entre d'altres. Anys després, es varen aprofitar les estructures per instal·lar les primeres fàbriques: metal·lúrgica i cotonera.

9. PORTES I PERÍMETRES

Per ubicar les Hortes direm que el sud de l'espai està limitat per la séquia Monar, que coincideix amb la façana urbana, i per tant, el batec social. Alhora és on trobem Can Ninetes i La Marfà. Al nord trobem la façana natural del riu Ter i els aiguamolls. A l'est trobem el Parador del Güell i a l'oest la façana agrícola.

10. LA INDÚSTRIA

La zona de Santa Eugènia, degut a la seva situació geogràfica, ha estat molt vinculada a l'activitat industrial, i per tant, a la séquia Monar. La presència de diversos molins a principis del segle XVII ens dona pistes del moviment industrial d'aquella època, seguit de la filatura de cotó que adquirí la família Marfà després d'uns anys. També destaquen les fàbriques farineres i empreses de metall mecàniques.

11. LES CASES D'HORTA

Van tenir un pes fonamental en la producció local de verdures, fruita, planter i cereals. Els productes de les hortes es portaven a vendre al mercat, especialment al que es feia a la plaça del Mercat del Lleó. Bona part d'aquestes tasques s'han perdut ja que després de la jubilació d'aquests hortolans, ningú les va assumir.

Algunes d'aquestes cases encara hi són amb funcions ben diferents, com Ca l'Escolà o Cal Gras. Altres, com Can Po Vell, s'han rehabilitat com a centre de formació professional i ocupacional.

16. PLA GÜELL

El creixement urbanístic va produir-se en detriment d'algun espai d'hortes. Un clar exemple és la zona Güell entre el 1937 i el 1940. Aquest espai va ser horticola fins al 1970, quan es van construir dos grans blocs que popularment es coneixen com els pisos de "La Caixa"; el desencadenament de diferents problemàtiques urbanístiques va fer que el barri creixés en densitat d'habitatges i de serveis de manera desordenada. La construcció de les places Prudenci Bertrana i Miquel del Palol van ser clau per crear un espai de trobada i per cohesionar el barri. Així doncs, el procés urbanístic va donar un caire diferent al pla de les hortes.

12 I 13. ORGANITZACIÓ I PROTECCIÓ DEL TERRITORI

El 2005 s'implanta un pla especial de les Hortes per protegir els usos i valors de l'espai i custodiar-ne el patrimoni, així com aturar l'abandonament i deteriorament. També es crea la Plataforma en Defensa de les Hortes i Ribes del Ter. Actualment hi ha 600 parcel·les, la majoria de propietat privada i la resta de l'Ajuntament. Només el 10 % dels propietaris cultiven directament la seva horta. El 2008 es crea l'Associació d'Usuaris de les Hortes amb vocació de promoure'n l'ús social a través del lloguer.

14. LA SÉQUIA MONAR

Antigament el rec era de propietat privada però amb els temps es va municipalitzar. La Séquia Monar, rec Comtal o encara Monar Reial, és un rec artificial alimentat per una desviació de les aigües del Ter que s'estén durant 6 km fins arribar al riu Onyar. És l'espinada dorsal que ha fet possible i ha vertebrat el territori de les hortes, l'existència de les quals està estretament vinculada a la séquia i al seu flux d'aigua. També va estar molt vinculada al subministrament d'aigua per a la indústria.

15. URBANITZACIÓ

Fins al segle XIX, Santa Eugènia era un petit nucli conformat per diverses cases i masos entorn de l'església parroquial, envoltat de terres agrícoles. El creixement demogràfic va desencadenar un creixement urbanístic. El caràcter agrícola de l'espai s'anà diluint a mesura que augmentava la construcció d'habitatges i edificis de serveis. Diversos projectes permeteren urbanitzar hortes i terres de secà al barri de la Rodona, un nou barri travessat per la séquia Monar.

